DODATEK
ROLNICZY, PRZEMYSŁOWY I HANDLOWY
do
Gazety Wielkiego Xięstwa Poznańskiego.

No. 23.

Poznań, dnia 10. Czerwca 1862.

Drukiem i nakładem Drukarni Nadwornéj W. Deckera i Spółki, Redaktor odpowiedzialny: N. Kamieński w Poznaniu.

Myśl do ustawy stowarzyszenia posiadaczy dóbr ziemskich w Królestwie Polskiem.

(Ciąg dalszy).

Art. 59. Wszelkie inne formalności i sposoby składania i zwrotu wniosków dla głównej kasy oszczędności w Warszawie, w roku 1843, przez dyrekcyę ubezpieczeń przepisane, o ile ustawą tą nie są zmienione, mogą być w parafialnych kasach przyjęte i stósowane dla zyskania ułatwień w stósunkach z uczestnikami.

Art. 60. Kasa banku utrzymywać bęzie 4 księgi rachunkowe, to jest: księgę główną uczestników, księgę wniosków czyli przychodu pieniędzy, księgę wypłat uczestnikom czyli rozchodu pieniędzy i księgę rachunków osobistych tychże uczestników, oraz rachunki kasowe, według przepisać się mającej formy jednostajnej, będą na złote polskie i grosze prowadzone, dla łatwiejszego obrachowania się z uczestnikami wiejskiemi, po większej części na inną monetę obrachować się nieumiejącemi.

Art. 61. Księgi te i rachunki wolne będą od użycia papieru stemplowego a korespondencye kas banków parafialnych, oraz rady ich nadzorczej wolne będą od użycia tegoż stempla i od opłaty pocztowej, gdy będą pomiędzy uczestnikami, dłużnikami i innemi tegoż samego rodzaju instytucyami albo władzami rządowemi, wojskowemi i duchownemi prowadzone.

Art. 62. Rewizya stanu kasy tej służby radzie nadzorczej parafialnej, a co rok nadto nadzwyczajna rewizya tejże kasy, na żądanie rady powiatowej przez radzcę towarzystwa kredytowego ziemskiego właściwego okręgu będzie dopełnioną, aby stowarzyszonych i uczestników ochronić od strat w kapitałach i procentach.

Oddział II. pożyczek.

Art. 63. Wszelkie fundusze, do kasy banku parafialnego na oszczędność wpływające, będą z nich przez oddział pożyczek ludności tejże parafii wypożyczane, dając pierwszeństwo do brania takowych pożyczek służącym, wyrobnikom i rzemieślnikom a następnie rolnikom do 3ch włók gruntów posiadającym a nareszcie stanowi przemysłowemu, handlowemu, oraz właścicielom albo dzierżawcom dóbr ziemskich.

Art. 64. Od wypożyczonych pieniędzy parafialna kasa pobierać będzie z góry na czas cały, procent 5 od sta i 1 od sta na fundusz komisowo-administracyjny i udzielać będzie te pożyczki na czas nie krótszy nad dni 30, a nie dłuższy nad rok 1; w kwotach od rs. 3 do rs. 2000 dla jednej osoby, na rewersa solidarne przez dwie osoby odpowiedzialne z majątku poręczone. Większe zaś sumy wypożyczane być mogą z tejże kasy na hipoteki nieruchomości wiejskich albo miejskich i winny być umieszczone w pierwszej połowie wartości tychże nieruchomości, podług przepisów o towarzystwie kredytowem ziemskiem z r. 1861 wynalezionej, a koszta aktu i stempla obligacyi a następnie pokwitowania dłużnik ponosić będzie.

Art. 65. Zarząd kasy może samowładnie wypożyczać kapitały do wysokości rs. 1000 dla jednej osoby; większe zaś pożyczki udzielać będzie za dozwoleniem rady nadzorczej tej kasy.

Gdyby kapitały w tej kasie nagromadzone, nie mogły być w tej samej parafii albo okręgu sądowym, albo też w miejscowem powiecie bezpiecznie wypożyczone, natenczas zarząd, za zezwoleniem rady nadzorczej, może takowe na nieruchomościach w sąsiednim powiecie umieszczać, albo na listy zastawne ziemskie krajowe zamienić.

Art. 66. Funduszów jednakże z kas banków rolniczych niewolno jest używać na zakładanie fabryk i innych przedsiębierstw, tudzież nabywać za nie papierów krajowych tu nieoznaczonych, ani eskon-

tować weksli dla spodziewanych korzyści, gdyż działania te celowi istnienia tych banków i onych bezpieczeństwu wprost są przeciwne. Od tego przepisu wyłączają się tylko stosunki pieniężne banków parafialnych z bankiem polskim, z domami handlowemi obywatelskemi, rolniczo-przemysłowemi i fabrykami narodowemi, rolniczemi; lecz za uznanie bezpieczeństwa tych stosunków zarząd kasowy najprzód sam bezpośrednio odpowiedzialnym będzie.

Art. 67. Gdy zaś zwrot wypożyczonych na nieruchomości kapitałów nie będzie dla uczestników kasy pożądanym, przedłużenie terminu do wypłaty takowych nastąpić może, za pobraniem procentu od dłużnika za czas przedłużony.

Przedłużenie podobne nie może być udzielanem dłużnikom za rewersami pożyczki otrzymującym, bez uznania tej możności przez zarząd kasowy i bez zezwolenia solidarnych poręczycieli, albo dostarczenia nowych, równie pierwszym odpowiedzialnych.

Art. 68. Zarząd kasowy starać się winien o ułatwienie dłużnikom wypłaty, udzielając im te pożyczki do zwrotu ratami najdogodniejszemi, a w szczególności osobom żyjącym z pracy rąk własnych, na raty 1 lub 2-tygodniowe albo 1-miesięczne, wypłacalność łatwiejszą zapewniać mogące.

Pomimo rozdziału długu na raty albo zwrotu takowego przed terminem, procent z góry za czas cały policzony, nie będzie dłużnikowi zmniejszonym i powróconym; lecz przy udzielaniu pożyczki nie będzie z tejże pobierany, ale do niej doliczanym być winien.

Art. 69. Rewersa przez dłużników i ich poręczycieli pisać nieumiejących, na blankietach bez stępla wystawione, będą przez rząd miejscowy wiejski albo miejski co do własności podznaczeń tychże osób poświadczane, a gdyby osoby pisać umiejące albo ich podpisy nie były zarządowi kasowemu znane, winny uzyskać na rewersach takież samo poświadczenie urzędowe, albo od osób zarządowi znanych.

Art. 70. Dłużnicy kapitału na rewersa wypożyczonego, w razie uchybienia terminu wypłaty pierwszej raty, albo całości pożyczki zaciągniętej i w tym razie z procentem 6 od sta od daty uchybienia terminu liczyć się mającym, znagleni będą egzekucyą miejscową, gminną albo miejską, do uiszczenia się z długu, a gdyby ta skutku w ciągu dni 10 nie odniosła, następnie tak przeciwko nim jako i ich poręczycielom rozwiniętą będzie egzekucya i sekwestracya do należności skarbowych przepisana, która na żądanie zarządu kasowego przez władzę administracyjną powiatową w ciągu dni 5 dodaną będzie; nareszcie użytą być może egzekucya sądowa.

Wszelkie koszta egzekucyjne dłużnik podług likwidacyi i zarządu kasy banku parafialnego zapłacić zmuszony będzie.

Art. 71. Za straty z wypożyczenia kapitałów przez sam zarząd kasowy uczynionego, tenże bezpośrednio z majątku i osób stanie się odpowiedzialnym uczestnikom kasy oszczędności i podlegać będzie rygorom egzekucyi, w powyższym artykule przeciwko dłużnikom oznaczonej.

Art. 72. Wszelkie czyste zyski, z obrotu funduszami do kasy oszczędności wpływającemi, będą wcielone do funduszu ogólnego wsparcia parafian podupadłych a szczególną uczciwością odznaczających się, z których ciż bądź wsparcia jednorazowe lub stałe, albo pożyczki bezprocentowe otrzymywać będą. Z tychże samych zysków podobnych przywilejów dobroczynnych używać będą i służący parafialni, jako uczestnicy kasy oszczędności i inni parafianie, w art. 47 tej ustawy wspomnieni, a to w stosunku do kapitałów na oszczędność przez którą z tych kas wnoszonych.

Z funduszów tych najwyżej $1/4$ tylko część corocznie może być na zasób dla przyszłości i dla wzniesienia domów schronień, ochron, szkółek itp. instytucyj przeznaczoną a $3/4$ części tego funduszu winny być dla zaspokojenia bieżących potrzeb parafialnej ludności użyte.

Art. 73. Oddział pożyczkowy posiadać będzie 3 księgi kasowe, to jest: księgę przychodu pieniędzy, księgę rozchodu pieniędzy i księgę rachunków osobistych dla dłużników, a według art. 59 prowadzić takowe jak w oddziale oszczędności powinien, pod przywilejami art. 60 zapewnionemi.

Art. 74. Banki parafialne mocne będą, dla ułatwienia rozpłat swoich w obrębie swojej parafii, dla dogodności mieszkańców, wypuszczać w obieg monetę zdawkową papierową; lecz tak korzyści z obrotu tego kapitału moralnego, jak i straty wypływać mogące, będą udziałem tejże kasy i zarząd kasowy bezpośrednio za straty wszelkie, z winy jego wynikłe, odpowiedzialny będzie. Assygnacye rzeczone będą podpisem dyrektora i kasyera oraz pieczęcią parafialnej kasy tuszem odbitej i numerem kolejnym opatrzone.

Niemogą zaś przechodzić $1/3$ funduszów ogólnych, przez bank parafialny posiadanych.

O zarządzie parafialnego banku rolniczego.

Art. 75. Zarząd banku rolniczego, stósownie do obszerności parafii i miejscowych zatrudnień, składać będzie 5 lub 7miu członków czynnych i w zakresie tą ustawą oznaczonym działać będzie bezpośrednio dla korzyści uczestników, służących i dłużników swoich w tejże parafii zamieszkałych.

Art. 76. Członków tego zarządu wybierają parafianie na przeciąg lat 3. następujących przed dniem 1 Stycznia, to jest dwóch lub trzech z pośród posiadaczy dóbr ziemskich, jednego lub dwóch z pośród oficyalistów starszych, jednego z pośród rólników stanu włościańskiego i jednego ze stanu du-

chownego, nauczycielskiego lub rzemieślniczego albo handlowego, a wszystkich mogących z korzyścią dla parafii brać udział w czynnościach na ten zarząd włożonych. Proboszcz miejscowy albo jego pomocnik będzie na kasyera wybranym a klucznik utrzymujący drugi klucz od skrzyni kasy, (co miesiąc inny) z pośród parafian przez zarząd kasowy będzie powołany.

Art. 77. Członkowie do zarządu wybrani, oraz kasyer główny, do głosowania wraz z niemi należący, wybiorą z pośród siebie jednego z właścicieli dóbr ziemskich na dyrektora tegoż zarządu.

W tym zaś przypadku, gdy do sprawowania obowiązków kasyera głównego przez parafian kto inny wybranym będzie, to miejscowy proboszcz być może na członka zarządu powołanym.

Art. 78. Kollator kościoła albo posiadacz dóbr w których parafialna kasa zostawać będzie, gdyby przez parafian do składu zarządu tej kasy powołanym nie był, będzie członkiem kontrolerem tejże kasy, w celu wyłącznie utrzymania nad stanem i całością tej kasy najbliższego nadzoru.

Członek ten nie będzie brał udziału w decyzyach zarządu, ale znajdować się może i być obecnym przy czynnościach tego zarządu, stan kasy rewidować i co miesiąc o takowym radę nadzorczą parafialną uwiadomiać, a nadto o złych następstwach z działań tegoż zarządu dla parafii wyniknąć mogących, w każdym czasie uprzedzać też radę będzie obowiązanym.

Art. 79. Członkowie zarządu, po upływie terminu, mogą być na następne okresy trzyletnie do sprawowania tychże obowiązków wybrani. W przypadkach zaś niemożności dopełnienia obowiązków, radę nadzorczą winni o tem uwiadomić, która w miejsce wychodzących członków naznaczy do czasu następnych wyborów osoby inne, z równąż kwalifikacyą, z pośród parafian wybieralne, a dyrektora zarządu jednym z pośród członków tegoż zarządu, albo ze swego grona zastąpi.

Art. 80. Osoby do składu zarządu kasowego należące, przed rozpoczęciem czynności podpiszą deklaracye, miejsce przysięgi zastępujące, jako obowiązki swoje bezpłatnie a wiernie, sumiennie i zgodnie z przepisami tej ustawy i w związku z nią będącemi, sprawiedliwie wykonywać będą, które następnie radzie nadzorczej do zachowania przesłane zostaną.

Art. 81. Dyrektor zarządu ma prawo żądać od rady nadzorczej zmiany najwięcej dwóch członków tego zarządu, bez wyrażenia nawet powodów tego żądania. Dyrektor zarządu mieć będzie obowiązek dozorowania czynności i rozdzielania takowych pomiędzy pomienionych członków a za niedokładne wykonywanie takowych najprzód staje się odpowiedzialnym. W razie przeto zwiększającej się czynności kasowej, mocen jest z pośród oficyalistów i praktykantow ekonomicznych, lub innych parafian powołać kilka osób do pomocy kancelaryjnej bezpłatnej, na czas nie dłuższy jak po godzin 6 na raz, i nie częściej jak dwa razy w jednym tygodniu.

Art. 82. Komplet zarządu prawomocnie działający, składać się będzie z dyrektora i dwóch członków, który kwestye w zakresie tej ustawy do jego decyzyi należące większością zdań rozstrzygać będzie, a w razie równości głosów zdanie dyrektora przeważa. Wszelkie zaś decyzye zatwierdzenia wymagające, radzie nadzorczej przedstawia, albo inne, których rozstrzygać mocen nie będzie, tejże radzie z wnioskami albo bez takowych do zdecydowania prześle.

Art. 83. Zarząd kasowy czuwać będzie bezpośrednio nad służącemi prywatnemi, kontrolę tychże podług art. 17 prowadzić i ich rodziny pomocy potrzebujące opieką swoją otaczać, a szczególniej o to się starać winien, aby osoby te od niedostatku ubezpieczone były i ażeby dzieci tychże nieletnie stósowną oświatę i moralne wychowanie otrzymywały, a również będzie w obowiązku nad tem czuwać, aby fundusze innych dzieci nieletnich były od utraty zabezpieczone.

Art. 84. Domy schronienia, szpitale, pomoc lekarska, ochrony i szkółki dla dzieci służących, albo szkoły specyalne, umysł i siłę fizyczną ich kształcące, które będą z funduszów wsparcia dla służących wytworzone, zostawać będą pod opieką i najbliższym nadzorem zarządu, który o pożyteczność tych zakładów i przysporzenie wygód dla użytkowników starać się będzie w obowiązku.

Art. 85. W przypadku śmierci służącego dominialnego, zarząd kasowy akt zejścia jego pozyska, z takowego datę śmierci w kontroli służących przez siebie utrzymywanej odpisze, spisania inwentarza dopilnuje a gdy potrzeb pozostałej rodziny sam zaspokoić nie będzie mocen, wtedy takowe do uznania rady nadzorczej parafialnej przedstawi.

Art. 86. Zarząd kasowy z dniem ostatnim każdego miesiąca odbędzie rewizyę stanu kasy, ksiąg i ułożywszy obrachunek z wpływów i rozchodów, takowy w jednym odpisie prześle radzie nadzorczej parafialnej, a drugi wywiesi w kasie, dla dania osobom interesowanym możności przeświadczenia się o stanie kasy i bezpieczeństwie funduszów w niej złożonych. Z końcem zaś roku, po zamknięciu rachunków, zarząd kasowy będzie w obowiązku za cały rok upłyniony sporządzić sprawozdanie z odbytych przez siebie czynności, z obrotu i stanu funduszów w tej kasie, i to tejże radzie w dni 15 złożyć.

Art. 87. Zarząd kasowy układać będzie na każdy rok kalendarzowy przybliżony etat wydatków kasowych na materyalia i inne potrzeby zarządu tego, a następnie takowy do potwierdzenia rady nadzorczej, przedstawiać.

Wydatków większych na podobne potrzeby nad

rs. 30, bez upoważnienia tej rady z końcem roku pozyskać. W razie zwiększenie się kapitałów w w kasie nad sumę złp. 100,000. Zarząd może utrzymywać stałego rachmistrza, z funduszów kasowych płatnego od rs. 150 do 300 rocznie.

Art. 88. W celu zabezpieczenia rachunków i ztąd następstw dla kasy i uczestników jej księgi rachunków osobistych uczestników i dłużników parafialnej kasy, znajdować się będą w mieszkaniu członka zarządu, prowadzeniem tych rachunków zajmującego się, a wszystkie inne księgi pozostawać będą w kasie parafialnej. (Dok. nast.)

Rozmaitości.

Nawożenie pastwisk mączką kościaną wjesieni bardzo jest cenione w gospodarstwach Yorkshire, gdzie jej używają 40 ctrów na akr (70 ctrów pols. na morgę nowo-pols.) Jeżeli to nawiezienie dopełni się tak wcześnie w jesieni, iż jeszcze przed nadejściem zimy świeża trawa puści się i nawóz rozrzucony okryje, to się pastwisko znakomicie poprawi, gdyż zamiast rzadkiego porostu nędzną trawą, okryje się rozmaitemi gatunkami koniczyn i innych szlachetnych roślin pastewnych, które jeżeli pastwisko dla krów jest przeznaczone, sowicie pokryją w następnym roku koszt wyłożony, przez obfitszy wydój mleka. Liczą iż na czterech akrach (trochę mniej od trzech morgów) jedną krowę więcej paść można, a gospodarze zapewniają iż dwa razy więcej otrzymują sera i w lepszym gatunku.

Stowarzyszenie kupieckie.

Poznań, 7. Czerwca. — Zboże w tym tygodniu na naszych targach odchodziło po cenach poprzedniego tygodnia. Notujemy ceny: piękna pszenica 67—69 talarów, średnia 64—66 talarów, poślednia 57—62 tal.; ciężkie żyto 46—48 tal., lekkie 43 1/2—44 1/2 tal.; wielki jęczmień 33—35 tal., mały 35—37 tal.; groch 43—44 talarów, na paszę 40 do 41 tal.; ziemniaki 10—11 1/3 tal.

Mąka bez zmiany, pszenna Nr. 0 5 1/3 tal., Nr. 0 i 1 5 tal., rzanna Nr. 0 3 5/6 tal., Nr. 0 i 1 3 2/3 tal. za cetnar bez podatku.

Handel terminowy na żyto ograniczony, kursa wyższe, ale obrotu mało. Brak zamówień zagranicznych był tego powodem, równie jak chęci do kupna. W końcu tygodnia ceny dobrze się trzymały, a nawet kursa podskoczyły.

Okowity dostatek, wiele wysłano wodą i lądem. W końcu tygodnia handel nawet się ożywił i ceny poszły w górę.

Gdańsk, 7. Czerwca. — Powietrze stale suche i ciepłe.

W Anglii tranzakcye w tym tygodniu o tyle się zmieniły, że zwykła nieczynność i brak ochoty do zawierania interesów na niektórych placach się utrzymała, na wielu placach notowano powiększający się pokup i żądanie. Ceny pozostały powiększej części niezmienne lub wzmocnienie ich było nader małę. Dowozy pszenicy zagranicznej szczególniej z gdańskiego portu były znaczne i w sprzedaży cząstkowej pszenica gdańska miała łatwy odbyt. Ziarna krajowego było bardzo mało na targach i to powiększej części miernej kondycyi; przy słabym odbycie w pierwszych dniach ceny nieco się zniżyły, w końcu tygodnia jednakże znów się wzmocniły.

W Francyi na wszystkich niemal targach przewyższa dążność do dalszego obniżenia cen i nigdzie nie notowano większego pokupu. Chociaż oziminy na słabych gruntach bynajmniej wielkich nie rokują nadziei i rdza wwielu okolicach roślinności zaszkodziła, przecież przekonanie że sprzęty tegoroczne będą wyjątkowe niezachwianie się utrzymują i przekonanie to coraz nowe zniżenie wywołuje.

Na naszym placu przez większą część tygodnia zbywało zupełnie na chęci do tranzakcyj dwa tylko targi poniedziałkowy i czwartkowy były więcej ożywione, sprzedaż dzienna do 18,000 szefli wynosiła, przyczem ceny o 10 fen. na szeflu się podniosły. W końcu tygodnia pokup był bardzo mały i ceny słabły. Żyto miało łatwy odbyt i ceny stopniowo się wzmocniły.

W przeciągu miesiąca Maja sprzedano: pszenicy 280,200 szefli, żyta 56,100, jęczmienia 8400, grochu 23,80, owsa 1200, bobu 30.

Toruń przebyło: pszenicy 701,790 szefli, żyta 315,090, jęczmienia 1320, grochu 5640, bobu 180, wyki 180, siemienia 3600. 15,971 belek dębowych, 144,570 sosnowych i okrąglaków, 1174 łaszt bali, 497 łaszt klepek, obręczy 300, 27 cetn. konopi, 22 cetn. przędzy, 32 cetn. pasów, 2300 cetn. kuchów, 316 cetn. grubego płótna.

W ciągu tygodnia sprzedano: pszenicy 68,460 szefli, żyta 29,580, grochu 2220.

Płacono za szefel wagi pruskiej:

		Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.
Pszenica	79/27—80/16	2	10	—	2	19	2
»	83/5—84/14	2	23	4	2	27	6
»	85/4—85/23	2	25	10	3	—	—
»	86/3—86/23	2	27	6	3	2	6
»	87/3—87/26	3	3	4	3	5	10
Żyto	81/25	1	23	1	1	27	6
Groch		1	24	—	1	25	—

Toruń przebyło: pszenicy szefli 155,760, żyta 58,800, grochu 36,000. Belek dębowych 3644 sztuk, sosnowych i okrąglaków 55,570. Bali 470 łaszt, klepek 52, sieci 9 cetn., pasów 4 1/2 cetn., kuchów 5896 cetn.

Stan wody 2' 5''.

Kursa zamian: Londyn 6. 21 1/4. Hamburg 151 1/2.

Alexander Makowski et Comp.